

על הפרק

ניוד מכסות ברפת הישראלית

החלטות חדשות

שוק החלב בישראל הוא שוק מתוכנן, כמעט באופן מלא;
יש תכנון שנתי, ע"פ תחזית צריכה;
חלוקת מכסה ארצית;
חלוקת המכסה הארצית באופן פרטני ליצרנים, מדי שנה;
אין כניסה של יצרנים חדשים, למעט בודדים משיקולים לאומיים
(בעידן של חופש עיסוק זאת מגבלה משמעותית שמוצדקת רק באם
יש תכלית ראויה);
מחיר מטרה מוגדר לחלב גולמי, ע"פ סקר הוצאות;
הגנה די אפקטיבית מפני יבוא, עם תהליך חשיפה איטי ומדורג;
חקיקה חלקית המסדירה את כללי ההתנהגות במשק החלב;
פיקוח על תעשיית החלב ומעקב אחר הביצועים הכלכליים.

התכנון אמור להשיג מספר מטרות לאומיות, בין היתר: פריסת התיישבות בכל חלקי הארץ וחיוזקה, אבטחת אספקה סדירה ושוטפת של מוצר יסוד טרי במחירים סבירים, הגנה על היצרן הקטן והחלש, שמירה על שטחים ירוקים בבעלות יהודית, ועוד.

התכנון בענף החלב לא איכזב עד כה וכל השותפים נהנים מפירותיו, יעידו על כך סקרי דעת קהל הנערכים מעת לעת (במיוחד בחג השבועות) הנותנים ציונים גבוהים מאד לענף.

לנו יצרני החלב התכנון חיוני ביותר בהגנה על עיסוקנו ופרנסתנו למרות המגבלות שהוא מטיל על כולנו. כיזאת יש להדגיש, כל מערכת מתוכננת הינה גם מגבילה ולפעמים מפריעה מאד לתנועה חופשית, אך התועלת בקיום התכנון גדולה לאין שיעור מהמגבלות שהוא מטיל.

ניוד מכסות החלב מיצרנים פורשים לאלה הממשיכים לייצר, הוא תופעה חדשה יחסית. בעבר, מי שפרש החזיר את מכסתו למנהל המכסות ללא כל תמורה. לפני כארבע שנים הוחל בניוד מכסות בתשלום במגזר המשפחתי. מאז הופקו לקחים חיוביים, אבל היו גם תופעות שדרשו מחשבה מחודשת, כאשר הרפורמה חייבה התייחסות גם למגזר השיתופי שעד כה לא גילה כל עניין בניוד בתוך המגזר.

הראיה הכוללת של נושא התכנון בענף, עם הקשיים בהעדר חקיקה ראשית מתאימה, הביאה את מובילי הענף לעשות סדר בכללי ניוד המכסות בשני המגזרים וקביעת מדיניות אחידה. שר החקלאות ביטא אותה במסמכים שעובדו לכללים מפורטים שהוצאו על ידי מנהל המכסות:

- ◀ הניוד מתבצע באמצעות המערכת המרכזית – אין שוק חופשי.
- ◀ המכסה המתפנה מתחלקת מחדש על פי קריטריונים מוגדרים ושקופים.
- ◀ חלק מהמכסות יופנו לאזורים בעלי עדיפות לאומית.
- ◀ מחיר ההעברה יהיה אחיד לכולם – עד סוף השנה המחיר הוא 1.43 ש"ח לליטר.
- ◀ הנושא ייבדק מידי תקופה כדי לבצע "תיקוני מסלול".

בהתאם לעקרונות אלה נקבעו הכללים לניוד בשני המגזרים בנפרד:

ניוד במגזר המשפחתי

עדיפות ראשונה ליצרנים בישוב של הפרוש.
 אם אין מי שיפדה את המכסה בתוך היישוב, היא יוצאת לחלוקה ליצרנים מחוץ ליישוב; על פי הגרלה שהתבצעה לאחרונה בין היצרנים החפצים בקניית מכסה, עם מנגנון הבטחת מעמדם של האזורים בעלי עדיפות לאומית. מעניין שלהגרלה נרשמו רק כ-550 יצרנים מתוך כ-1300.
 בהתחשב בכללי הרפורמה תקרת המכסה לחלוקה היא 65,000 ליטר לכל אחד. המחיר הוא אחיד וידוע – 1.43 ש"ח לליטר.
 ההתרשמות היא שיש שביעות רצון מהשינויים החדשים שגם עשו סדר וגם עשו צדק.

ניוד במגזר השיתופי

ההערכה היא שלא רבים ירצו לצאת מהענף, כך מדובר במספרים קטנים. מכסת החלב שיתפנה במגזר תופנה בעדיפות ראשונה ל-12 הרפתות באיזור קו העימות בלבנון ואח"כ לפי המצב החברתי-כלכלי של המשקים שירצו לקנות מכסות, לפי סדר שייקבע על ידי הרשות לתכנון במשרד החקלאות (משהו שנראה לגמרי לא ברור). המכסה לכל קונה תהיה בין 250–400 אלף ליטר ולא יותר מ-4 מיליון ליטר. גם כאן המחיר זהה והוא כנראה יעצור חלק מהמשקים ששוקלים לפרוש מהענף.

תהליך חקיקת חוק חלב חדש ממשיך להתקדם בכנסת ובדיונים בין משרד החקלאות לאוצר. אם הוא יבשיל ויראה אור, אזי יש סיכוי שכללי הניוד יהיו יותר גמישים ויאפשרו חופש פעולה קצת יותר גדול.

יוסי מלול